

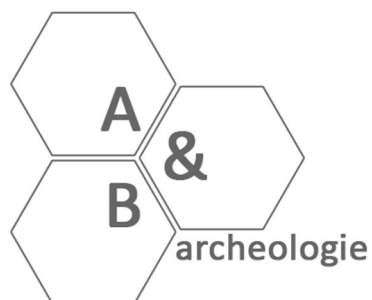
2025.013

Archeologienota Herselt Limberg 131

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

13-2-2025

Titel: Archeologienota Herselt Limberg 131

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2025B79

Intern projectnummer: 2025.013

Locatiegegevens: provincie Antwerpen, Herselt, Limberg 131 / Kerkstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 185520,05 en Y: 193887,74; X: 185761,96 en Y: 194002,79

Oppervlakte plangebied: ca. 5.567m²

Kadastergegevens: Herselt, afdeling 2, sectie M, perceel 291M (zie figuur 10)

Topografische kaart: zie figuur 8 en 9

Betrokken actoren: Bert Acke (archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (erkend archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 13/02/2025

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	12
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	12
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	20
2.4.1. HERSELT	20
2.4.2. PROJECTGEBIED	21
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	28
3. SYNTHESE	30
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	30
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	31
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	31
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	32
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	33
4. SAMENVATTING	36
5. BIBLIOGRAFIE	38
6. BIJLAGES	39

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Limberg 131 te Herselt (provincie Antwerpen), waarbij de oppervlakte van de betrokken percelen groter is dan 3000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en de omgeving eromheen. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.¹ Deze online databank is deels uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met wat dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Voor het bureauonderzoek werden de verschillende raadpleegbare bronnen geraadpleegd. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand van het plangebied is en werden de geplande werken onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd ten eerste afgetoetst of verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024, *Inventaris*.

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

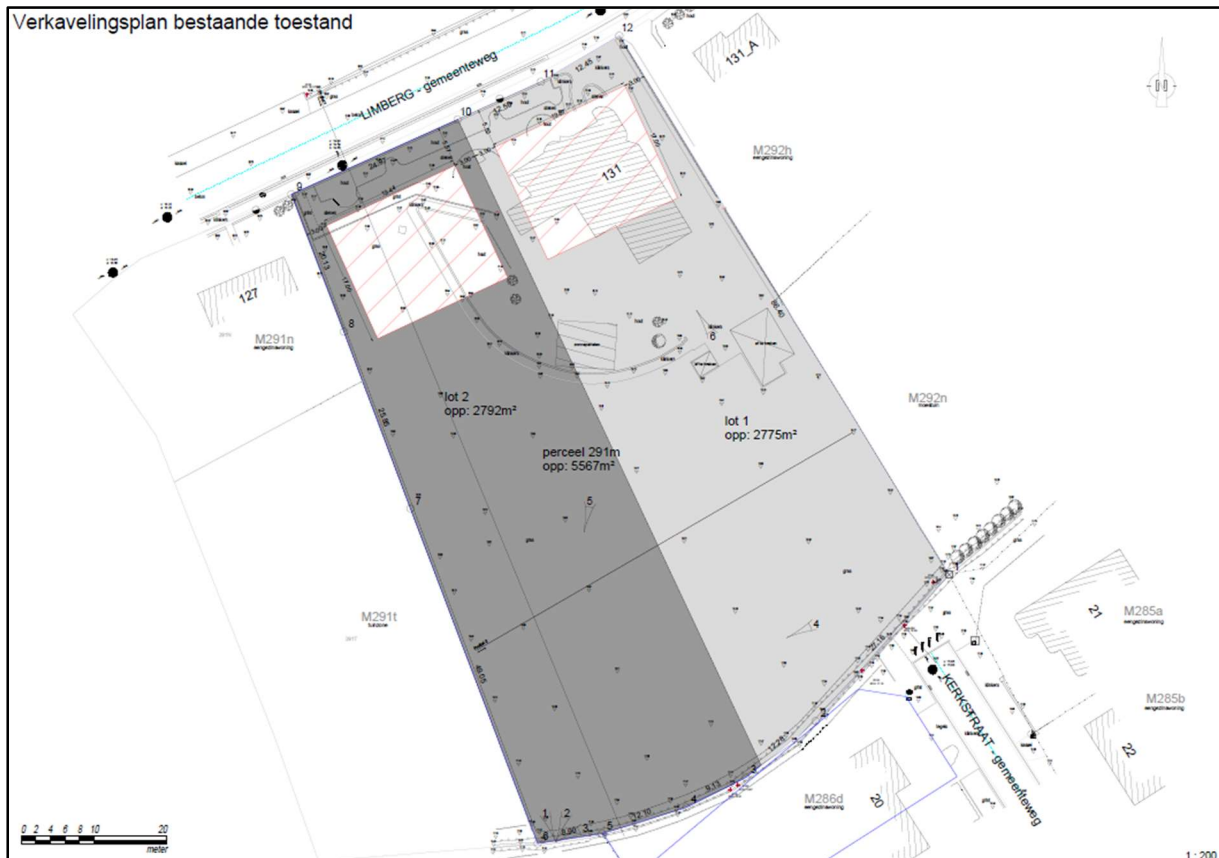
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is ca. 5.567m² groot en situeert zich ten zuiden van de Limberg en ten noordwesten van de Kerkstraat. De woning en een achterliggend bijgebouw ter hoogte van de Limberg 131 behoren samen met de omliggende verhardingen tot het plangebied. Het overige deel van het terrein is onbebouwd en begroeid met gras.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op een recente luchtfoto (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Uitsnede uit het plan van de bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

Figuur 3 Zicht op de bebouwing in het noordoostelijke deel van het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

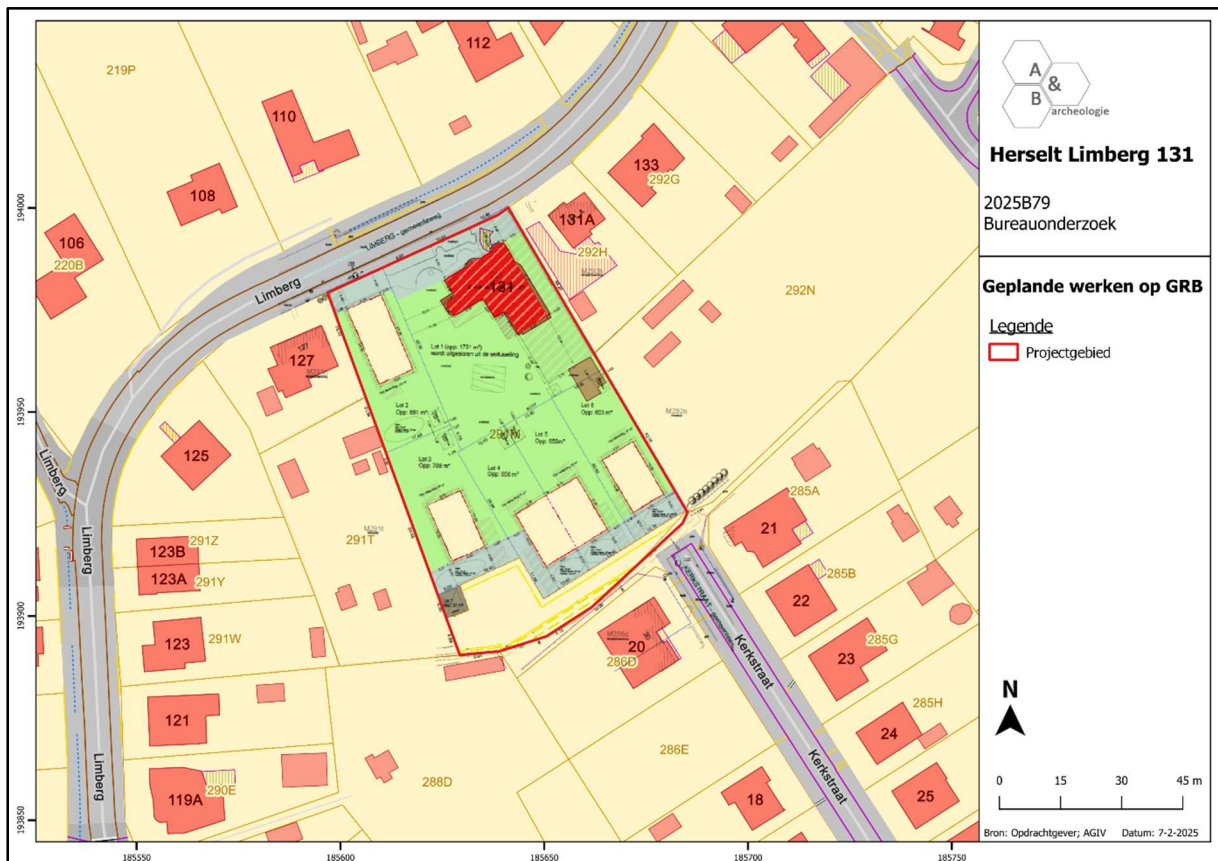
Figuur 4 Zicht op het noordwestelijke deel van het plangebied vanop de Limberg (bron: <https://www.google.com/maps>).

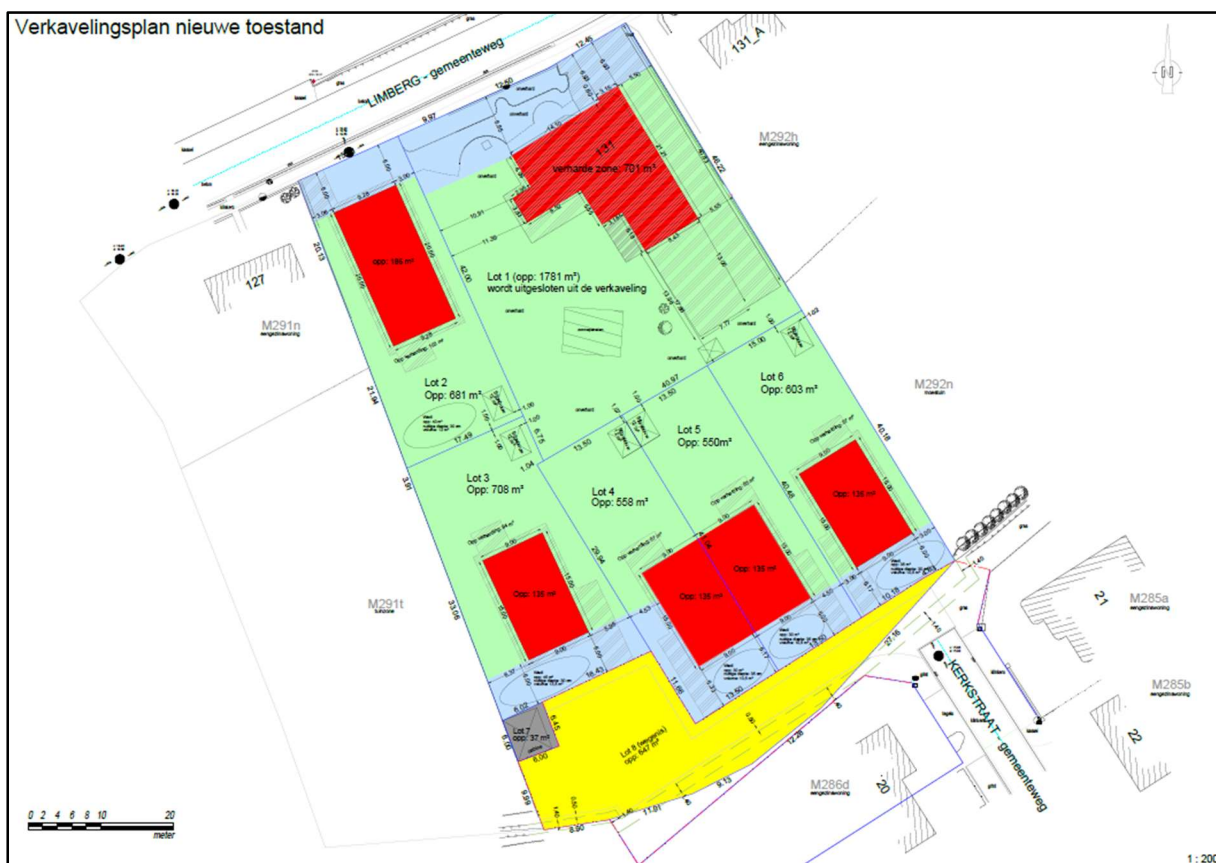
Figuur 5 Zicht op het zuidelijke deel van het plangebied vanop de Kerkstraat (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

De initiatiefnemer wenst het terrein te verkavelen in 8 loten. De bestaande bebouwing blijft hierbij behouden (lot 1, ca. 1.781m²); dit lot wordt uitgesloten van de bebouwing. Wel worden de aanplantingen in het noordwestelijke deel van het plangebied verwijderd. Langsheen de Limberg wordt op deze locatie vervolgens een tweede open bebouwing voorzien (lot 2, ca. 681m²). In het zuidelijke deel van het plangebied worden daarnaast nog vier bouwloten voor open en halfopen bebouwing gepland (loten 3 t.e.m. 6, ca. 550m² à 708m²). Ten zuiden wordt een nieuwe wegenis aangelegd (lot 8), waarbinnen in het noordwestelijke deel een elektriciteitscabine geplaatst wordt (lot 7, 37m²). Tussen de woningen en de wegenis, die zal aansluiten op de Kerkstraat, worden wadi's aangelegd. Met uitzondering van het te behouden lot (ca. 1.781m²) zullen er aldus grootschalige bodemingrepen plaatsvinden op het terrein. Gezien het een verkavelingsdossier betreft dient uitgegaan te worden van een integrale versterking ter hoogte van de overige loten.

Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan, geprojecteerd op het kadaster (bron: initiatiefnemer; geopunt.be).

Figuur 7 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

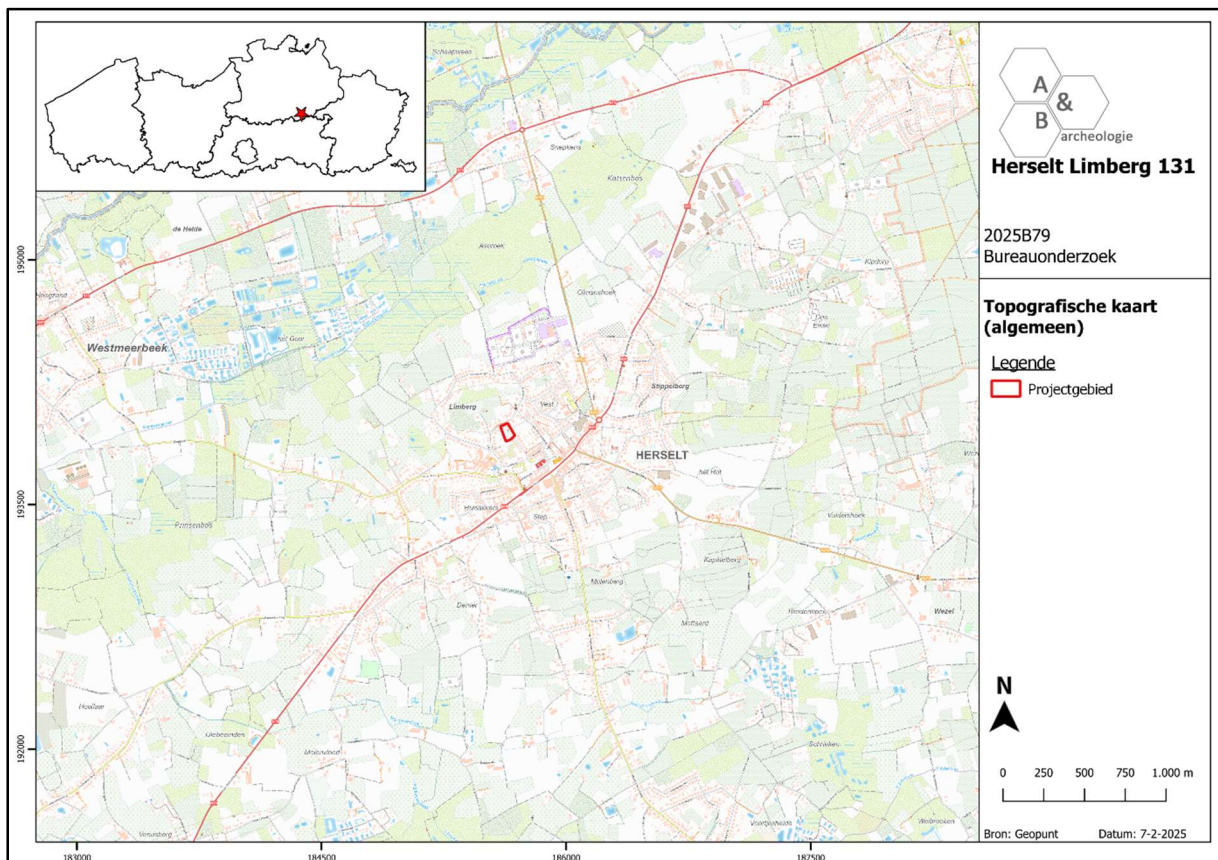
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

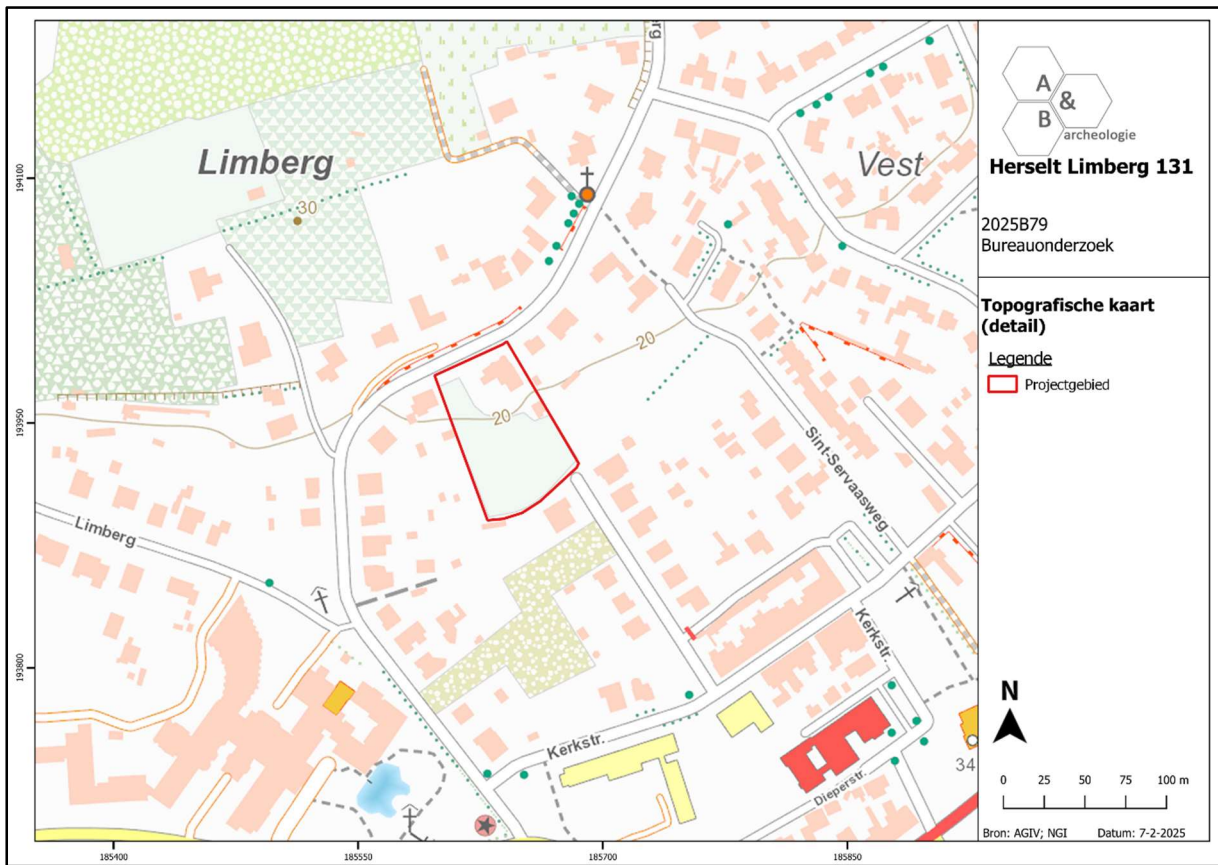
Herselt is gelegen in het zuidoostelijke deel van de provincie Antwerpen en bestaat uit twee deelgemeenten: Herselt in het noorden en Ramsel in het zuidwesten. De Grote Nete vormt de noordelijke grens van Herselt met Westerlo; de Steenkensbeek bevindt zich op de noordwestelijke grens met Hulsthout. Ook de zuidelijke en zuidoostelijke grens met Scherpenheuvel-Zichem, Aarschot en Begijnendijk wordt gevormd door een waterloop, meer bepaald de Herseltseloop, die ten noordwesten uitmondt in de Grote Nete. In het oosten grenst Herselt verder aan Laakdal. De N15, tussen Mechelen en Bergom, een gehucht van Herselt, en N19, tussen Turnhout en Leuven, vormen de voornaamste verkeersaders.

Het plangebied bevindt zich in het centrum van Herselt, op ca. 300m ten noordwesten van de dorpskerk. Het wordt in het noorden begrensd door de Limberg en in het zuiden door de Kerkstraat. Het terrein wordt vooral omgeven door bebouwde percelen maar in de omgeving zijn ook enkele bosjes aanwezig.

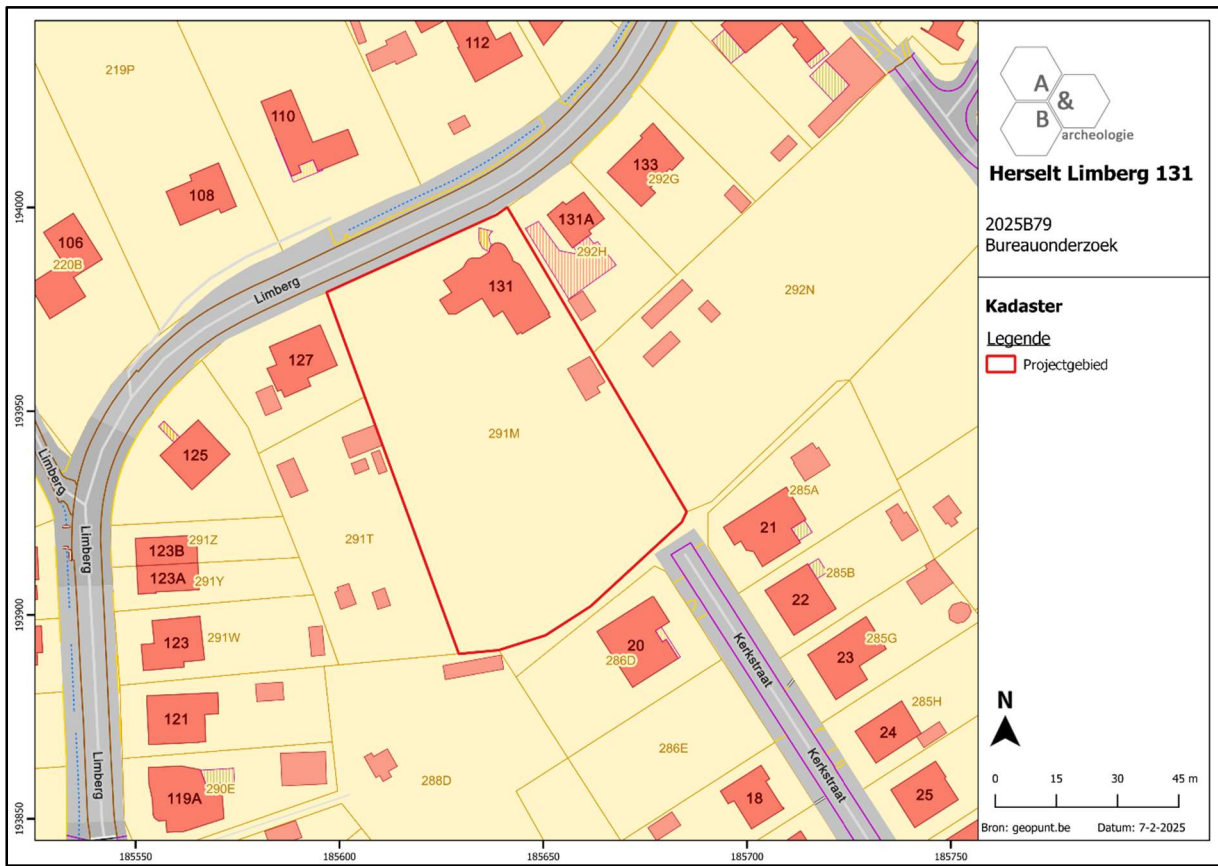
Op de bodemgebruikskaat van 2001 wordt het plangebied voornamelijk ingekleurd als 'akkerbouw' en 'weiland'. Dit komt niet geheel overeen met de huidige situatie, waarbij in het noordoosten bebouwing voorkomt.

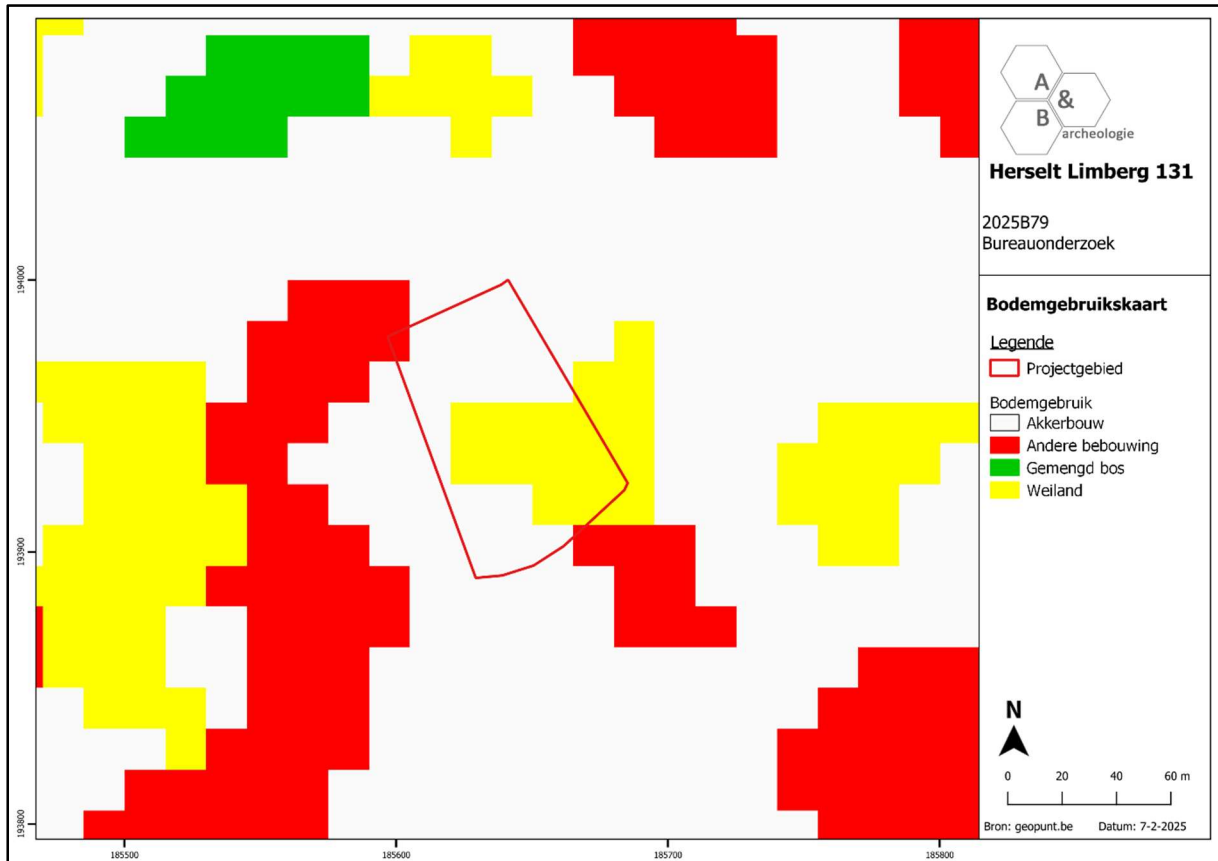
Figuur 8 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 9 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

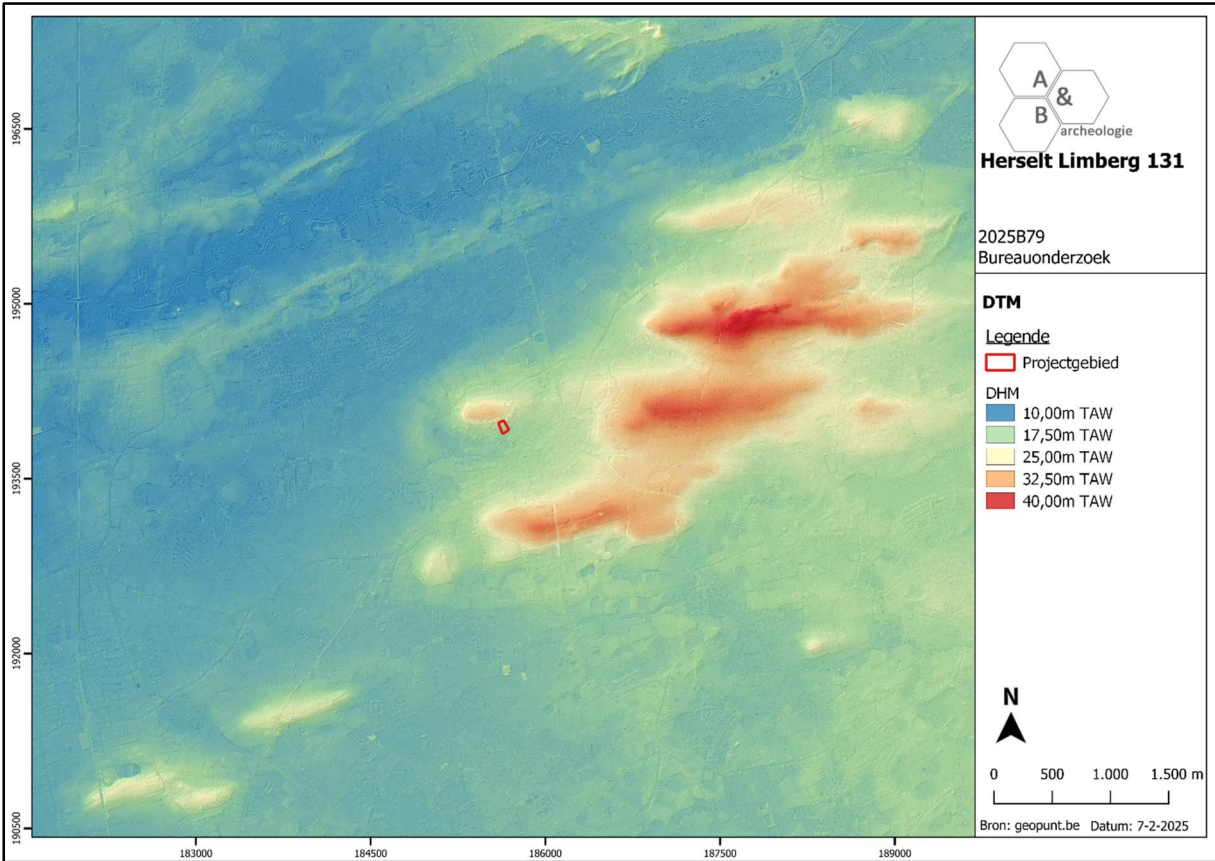
Figuur 10 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

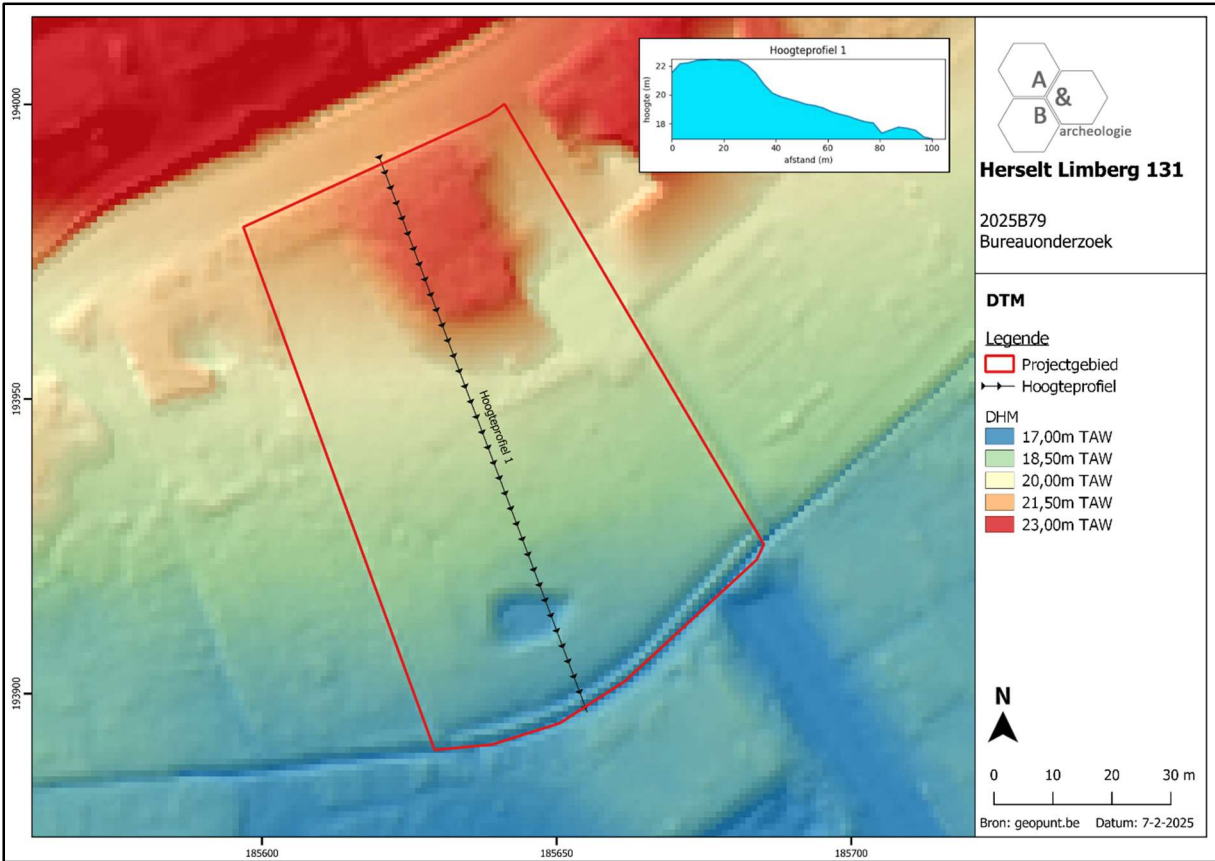
Figuur 11 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

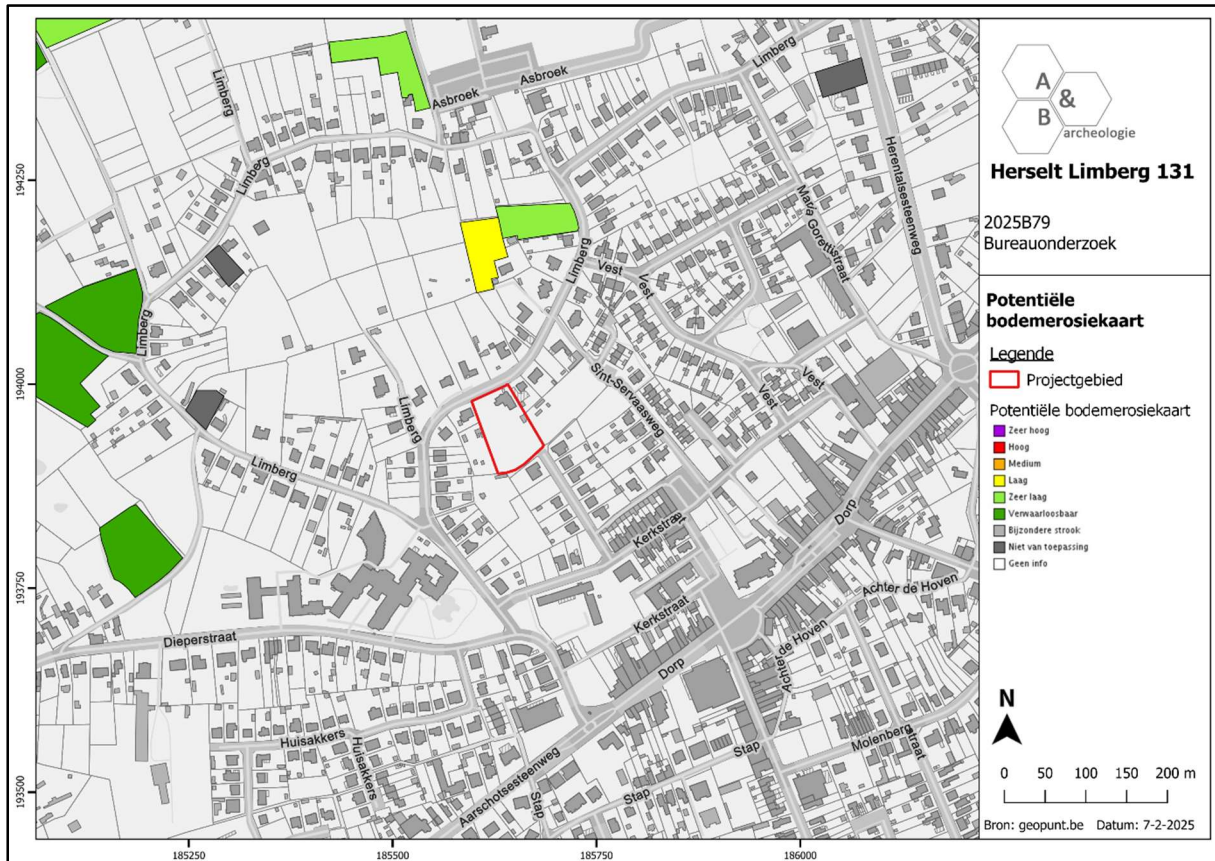
Herselt wordt omgeven door enkele valleien, waarvan de vallei van de Grote Nete in het noorden de voornaamste is. Ten zuiden van deze vallei strekken zich enkele heuvels uit die deel uitmaken van een heuvelkam die tussen Diest en Aarschot loopt en de grens vormt van de provincie Antwerpen met de provincie Vlaams-Brabant. De hoogste top te Herselt bevindt zich ter hoogte van de zogenaamde Suikerberg, op ca. +44,5m TAW. Ook de Limberg, met een maximale hoogte van ca. +25,5m TAW, behoort tot de heuvelrug. Het plangebied bevindt zich aan de zuidoostelijke voet van de Limberg. Het maaiveldniveau van het terrein daalt van ook van noordwest (ca. +21,7m TAW) naar zuidoost (ca. +17,5m TAW). Op het detail van het digitaal hoogtemodel is de bestaande bebouwing nadrukkelijk aanwezig als een hoger gelegen deel in het landschap (ca. +22,5m TAW). Langs de zuidelijke grens van het terrein kan daarnaast een gracht onderscheiden worden (ca. +17,1m TAW). Nog in het zuidelijke deel van het plangebied situeert zich een oude vijver die op heden gedempt is (ca. +17,3m TAW). De dichtstbijzijnde waterlopen zijn de Dieperstraatseloop, die ontspringt op ca. 800m ten zuidwesten van het plangebied, en de Asbroekloop, op ca. 900m ten noorden van het plangebied. Beide monden uit in de Steenkensbeek. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd, wat aangeeft dat er geen informatie voorhanden is voor de betreffende percelen. Aan percelen met gelijkaardige landschappelijke kenmerken in de directe omgeving wordt voornamelijk een lage tot verwaarloosbare erosiegraad toegekend. De ligging van het terrein op een zuidelijke helling zou voor enige erosie gezorgd kunnen hebben.

Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

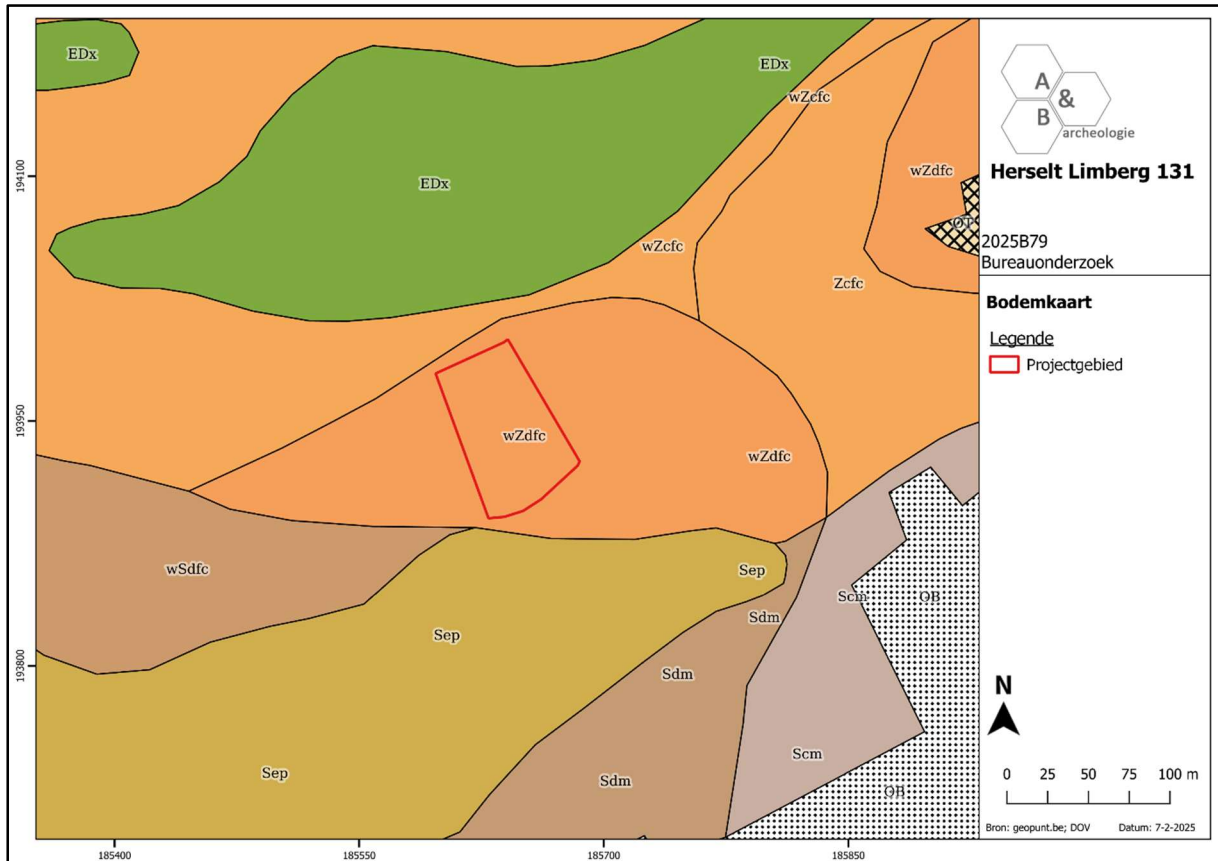
Figuur 13 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Zicht op de potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als matig natte zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont en klei-zand op geringe diepte (<75cm) waarbij de materialen een geel- of groenachtige kleur vertonen in de diepte (type wZdfc). Het gaat om podzolbodems met een podzol B-horizont die reikt tot een diepte van ca. 40 à 50cm. Deze gronden hebben in de zomer een gunstige waterhuishouding maar kunnen in de winter iets te nat zijn.

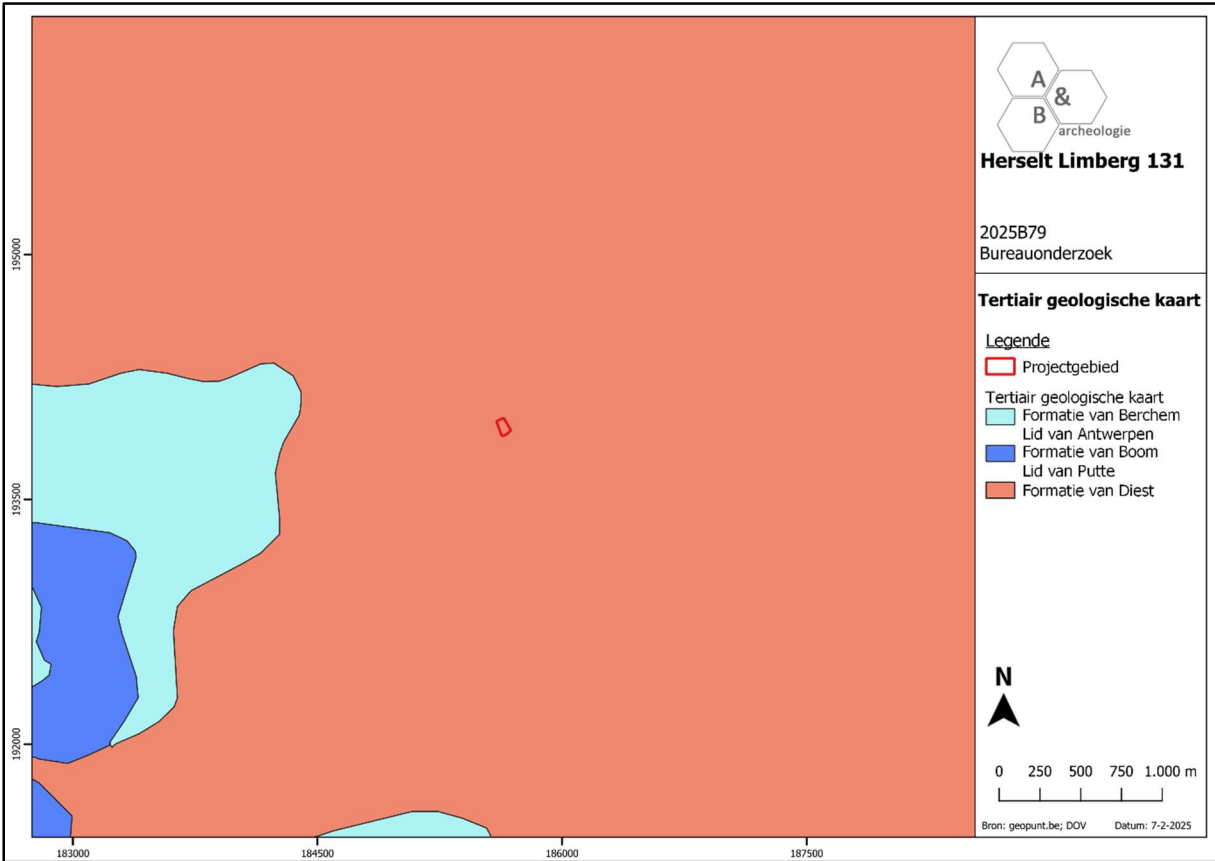

Figuur 15 Zicht op de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).

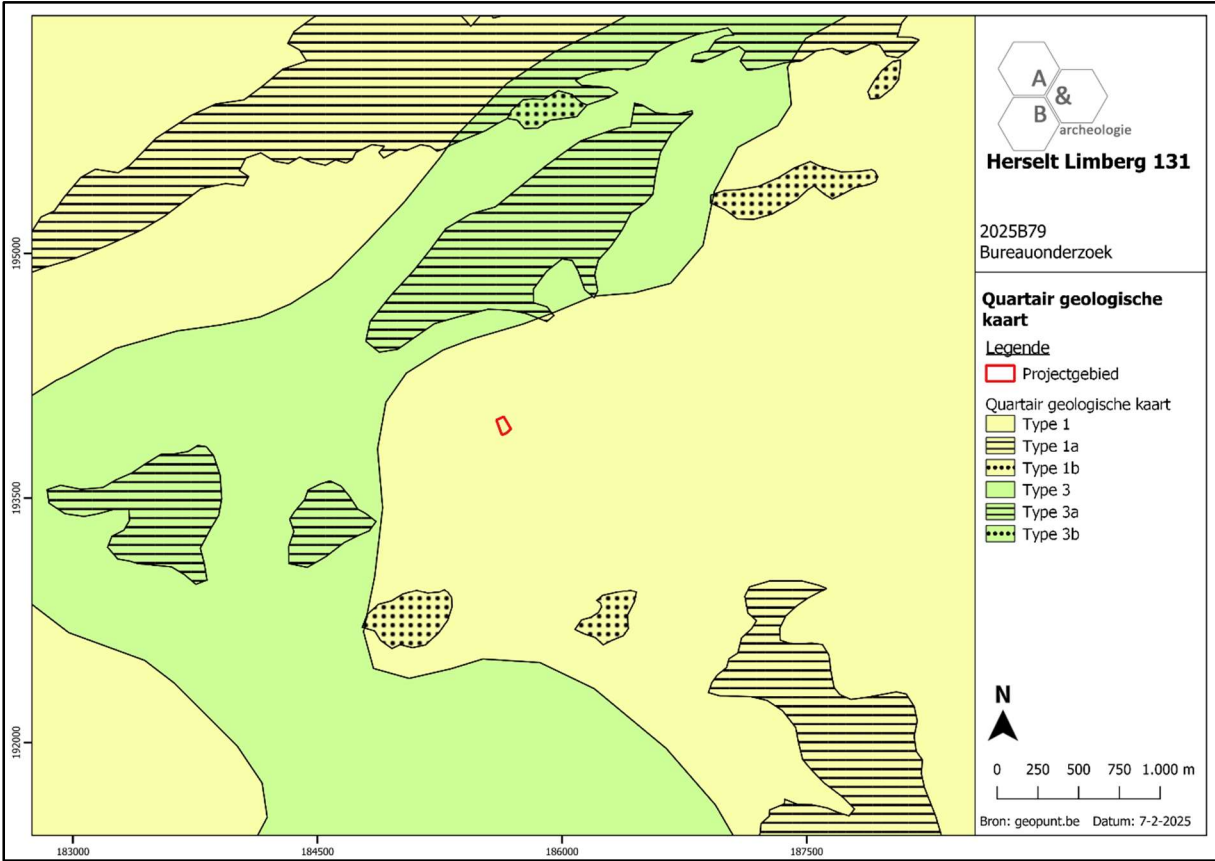
2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Diest. Deze geologische eenheid wordt gekenmerkt door heterogeen, glauconietrijk, groen tot bruin zand waarbinnen meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke en micarrijke horizonten voorkomen, soms in een schuine gelaagdheid.

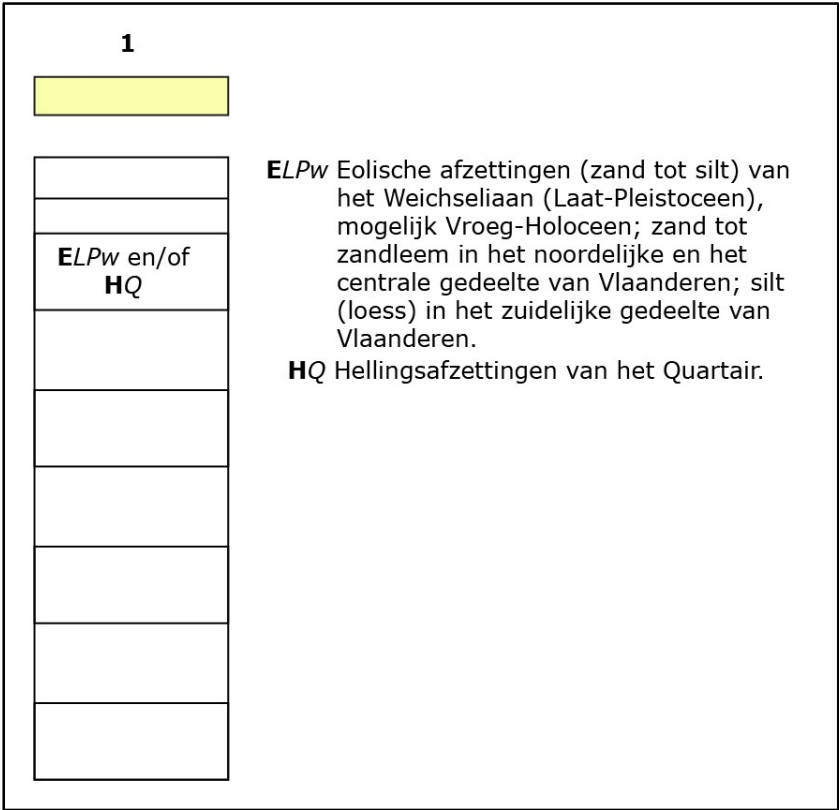
De Quartair geologische kaart geeft aan dat het noordelijke deel van het plangebied bestaat uit type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen boven op de Pleistocene sequentie (1). De Pleistocene sequentie bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holocene en/of uit hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 16 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 18 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart: type 1 (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

2.4.1. Herselt⁶

De oudste vondsten getuigen ervan dat Herselt reeds bewoond werd in het neolithicum. De vroegste historische gegevens gaan echter pas terug tot de middeleeuwen. De oudste vermelding van 'Harsele' dateert immers uit 1139. In de middeleeuwen maakte Herselt deel uit van het markgraafschap Antwerpen, het kwartier Herentals. Tussen de 13de en de 15de eeuw hing de heerlijkheid Herselt af van de familie van Wesemael, die ook heren waren van Westerlo. Na de dood van Jan II van Wesemael, de laatste heer van Westerlo en Herselt, kwam Herselt in 1482 na verschillende verwikkelingen in het bezit van de familie de Merode, die de heerlijke rechten bezat tot het einde van het ancien régime. In 1626 werden de bezittingen van de Merodes verheven tot markizaat. Een beschrijving uit 1628 vermeldt dat het markizaat gevormd wordt door de heerlijkheden 'Herselt, Hulshout, Soersel, Berchem (wat overeenkomt met het huidige gehucht Bergom) ende dijen de baenderije tot Quackebeke'. De heerlijkheid Herselt behoorde dus tot Westerlo, maar bezat wel een eigen schepenvank. Na de afschaffing van het ancien régime werd Herselt, met inbegrip van de wijk Ramsel, een onafhankelijke gemeente. In 1865 scheurde Ramsel zich los van Herselt, maar door de fusie in 1977 werden de gemeentes opnieuw verenigd.

In 1159 droeg Aysilia als leenvrouw van hertog Godfried III haar goederen te Herselt over aan de abdij van Tongerlo waardoor een deel van Herselt kerkelijk bezit van de norbertijnen werd. In de loop van de 12de eeuw verwierf de abdij nog enkele bijkomende bezittingen en tienden onder de heerlijkheid Herselt. Vanaf 1365 kwam daar ook het personaats- of begevingrecht bij waardoor Herselt op kerkelijk vlak volledig onder het beheer van de abdij van Tongerlo kwam. De parochie omvatte naast het centrum van Herselt ook de parochie Oosterwijk-Houvenne. De wijken Ramsel, Bergom en Blauberg behoorden op juridisch en staatkundig vlak tot Herselt, maar op kerkelijk gebied tot de parochie Westerlo.

Over het ontstaan van de parochie en de allereerste kerk is weinig gekend. Rond 1100 zou de parochie Herselt behoord hebben tot het bisdom Kamerijk en ressorteerde het onder het aartsdiaconaat Antwerpen. Na de reorganisatie van de bisschoppelijke hiërarchie werd de parochie in 1559 bij het bisdom Antwerpen gevoegd en hoorde het tot de dekenij Herentals. Ramsel, Blauberg en Bergom, die op kerkelijk vlak afhingen van Westerlo, gingen deel uitmaken van het bisdom 's Hertogenbosch. In 1651 werd Houtvenne afgescheiden van Herselt en tot zelfstandige parochie gemaakt. In 1803 kwam Herselt als succursale kerk onder het aartsbisdom Mechelen, dekenij Geel. In 1837 kreeg Herselt het statuut van parochiekerk en in 1873 kwam het onder de dekenij Westerlo. Bij de splitsing van het aartsbisdom ging Herselt opnieuw tot het bisdom Antwerpen, dekenij Geel behoren. In 1857 werd Blauberg als tweede parochie erkend en in 1952 kreeg Herselt een derde parochie, namelijk Bergom. In de wijk Varewinkel werd in 1962 een hulpkapel opgericht. Pas in 1803 kwam de parochiale omschrijving van Herselt overeen met de gemeentegrenzen.

Tot na de Belgische Omwenteling kende Herselt een vrij geïsoleerde ligging met als enige hoofdweg de weg die van Westerlo over het centrum van Herselt naar Aarschot liep. Deze weg werd in 1846

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Herselt*.

gedeeltelijk rechtgetrokken en verlegd. In 1875 werd een tweede staatsbaan aangelegd van Herentals naar Herselt, gevolgd door een derde van Herselt naar Averbode in 1893. Deze wegen vormen nog steeds de hoofdaders binnen het wegennet.

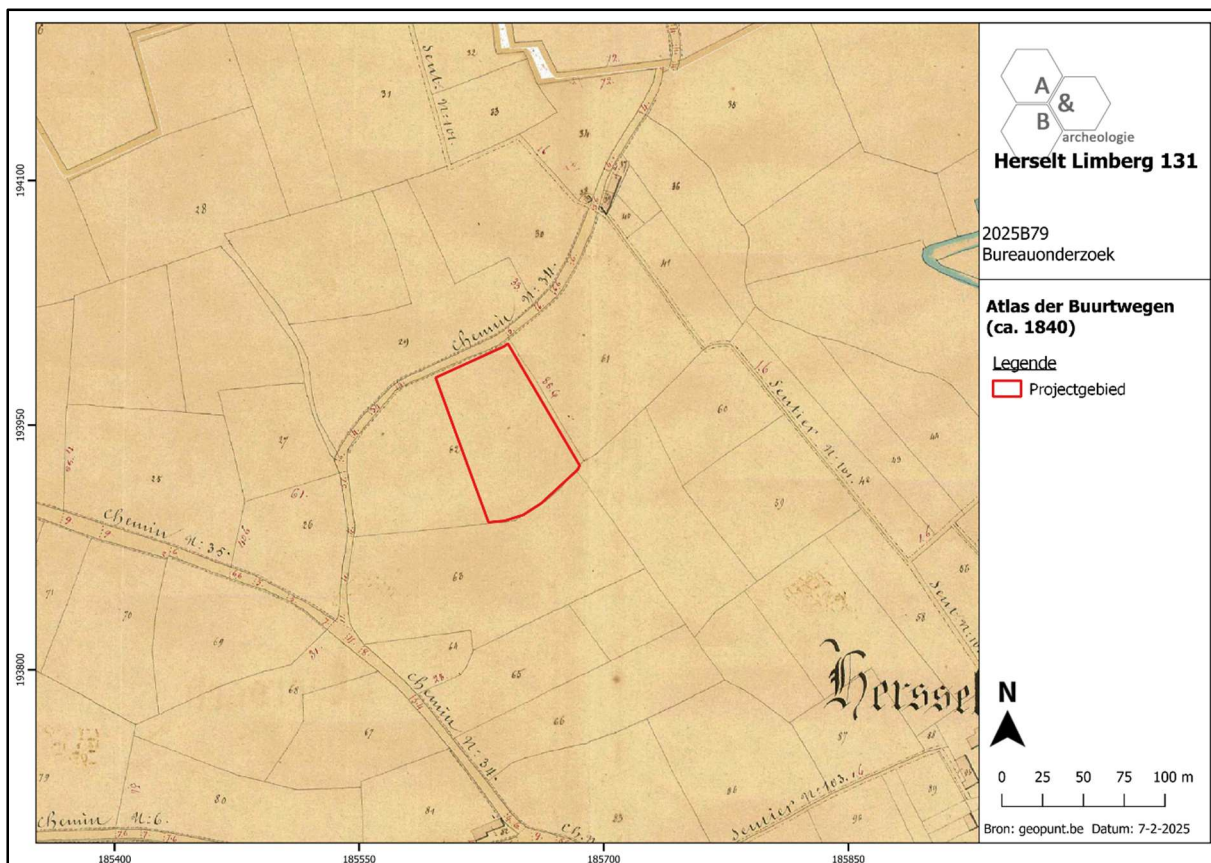
Herselt is voornamelijk een woongemeente waarbij het dorpscentrum en de centra van de gehuchten vrij intensief bebouwd zijn. Verspreid komen binnen de gemeente nog enkele oudere hoeves voor.

2.4.2. Projectgebied

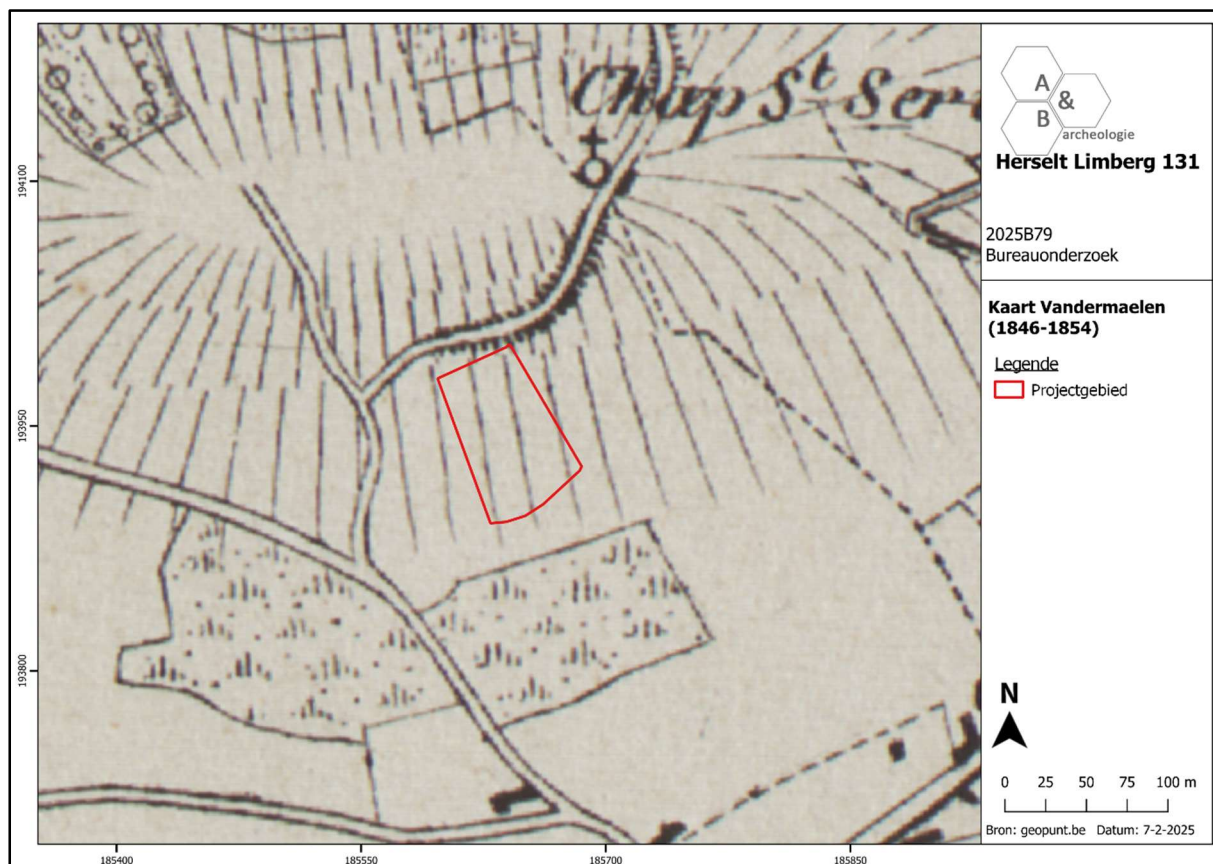
Concrete gegevens over de ontwikkeling van het plangebied gedurende laatste eeuwen, zijn terug te vinden in historische kaarten en luchtfoto's die voor het plangebied beschikbaar zijn vanaf de tweede helft van de 18de eeuw. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied is afgebeeld, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op deze kaart wordt het plangebied weergegeven in de landelijke omgeving meteen ten noordwesten van het centrum van Herselt. De straat Limberg is reeds te onderscheiden ten noorden van het plangebied. Het plangebied is in deze periode onbebouwd en wordt volledig gesitueerd binnen landbouwgrond. Ook op de 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse kaarten wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het terrein. De orthofoto uit 1971 geeft aan dat het plangebied in deze periode nog steeds in gebruik is als landbouwgrond. Wel komen meteen ten noorden en ten westen reeds bebouwde percelen voor. Tegen 1979-1990 verschijnt de huidige bebouwing in het noordoostelijke deel van het plangebied. Tegen het begin van de 21ste eeuw lijkt het gebied ten westen van de bebouwing ingericht te zijn als tuin. Ten zuidoosten van de bebouwing werd tegen deze tijd een garage gebouwd. In het zuidelijke deel van het terrein zijn daarnaast een klein bijgebouw en een vijver aanwezig. Tegen 2018 lijkt de vijver opnieuw gedempt te zijn. Ook het bijgebouw is tegen deze periode verdwenen. Sindsdien lijken geen bodemingrepen meer plaatsgevonden te hebben binnen de grenzen van het plangebied.

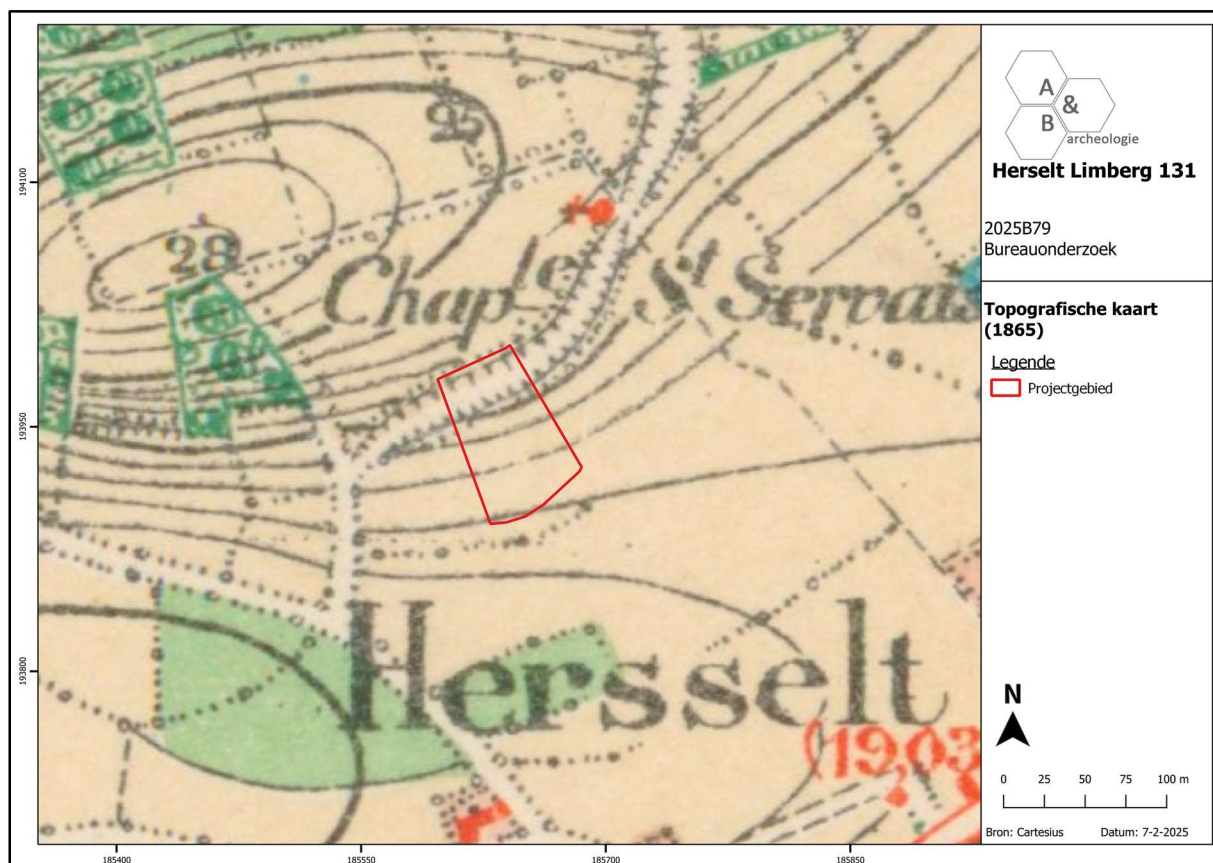
Figuur 19 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

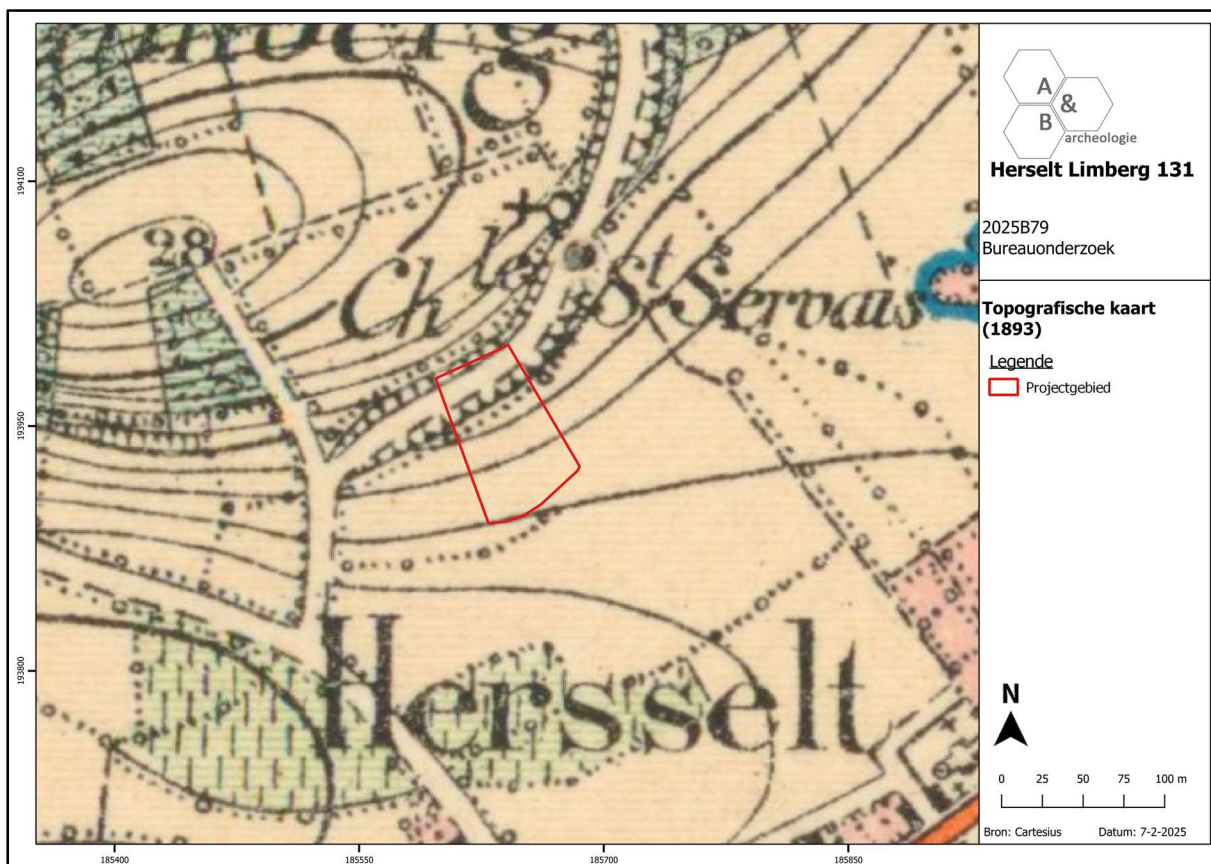
Figuur 20 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

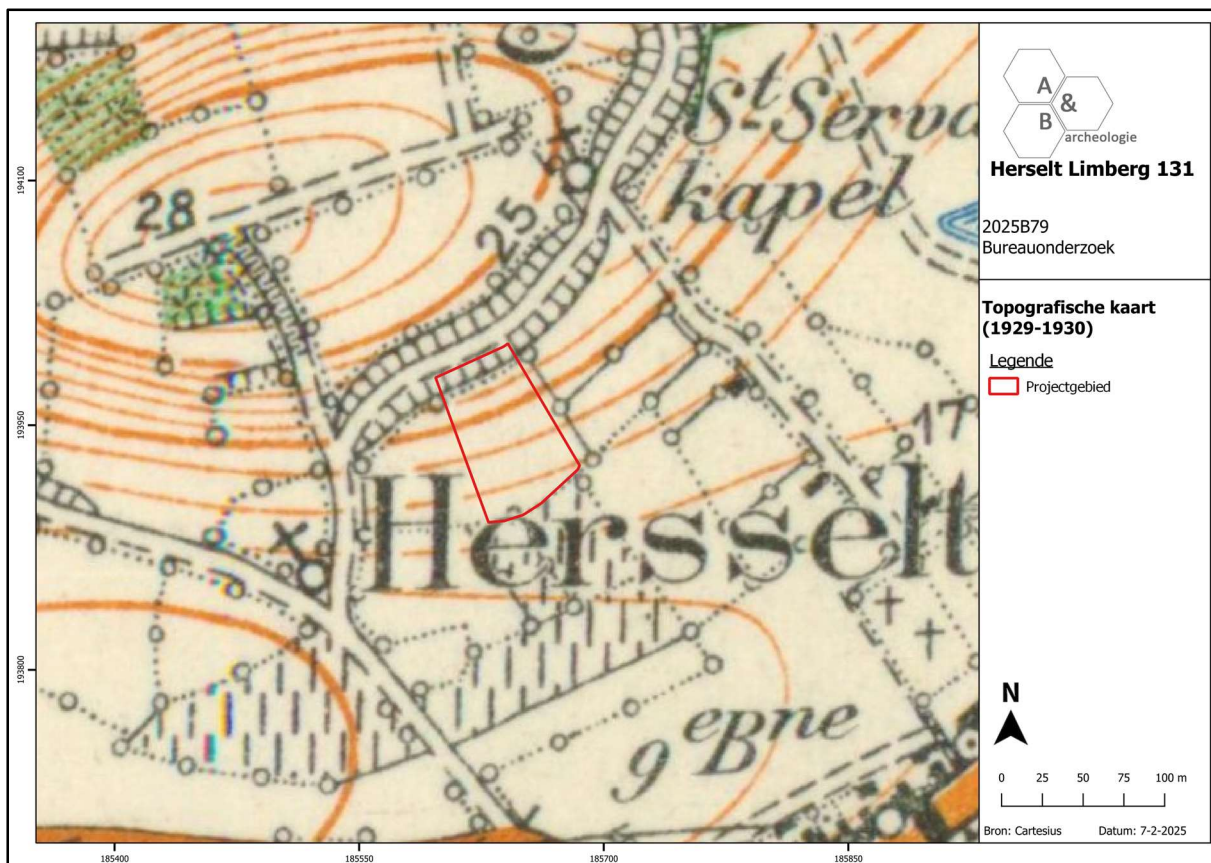
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1865 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

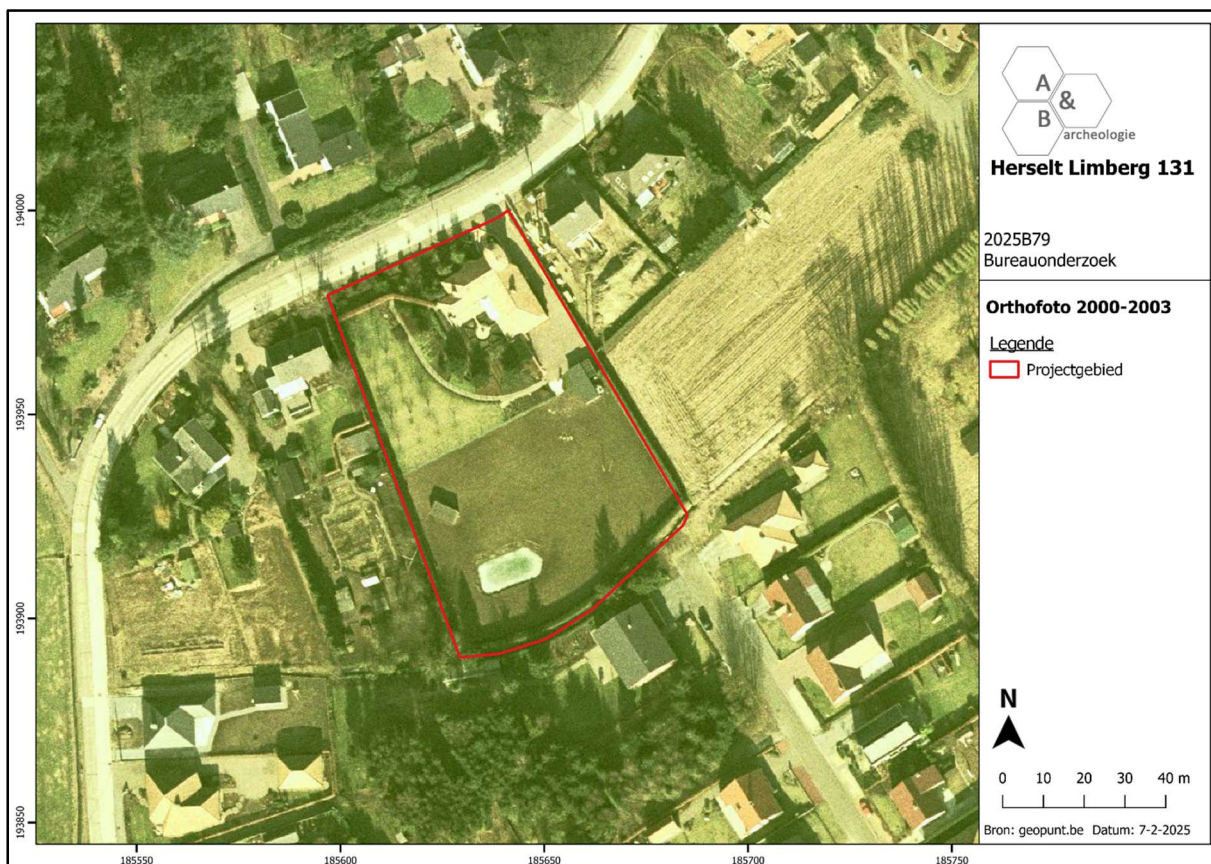
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1929-1930 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

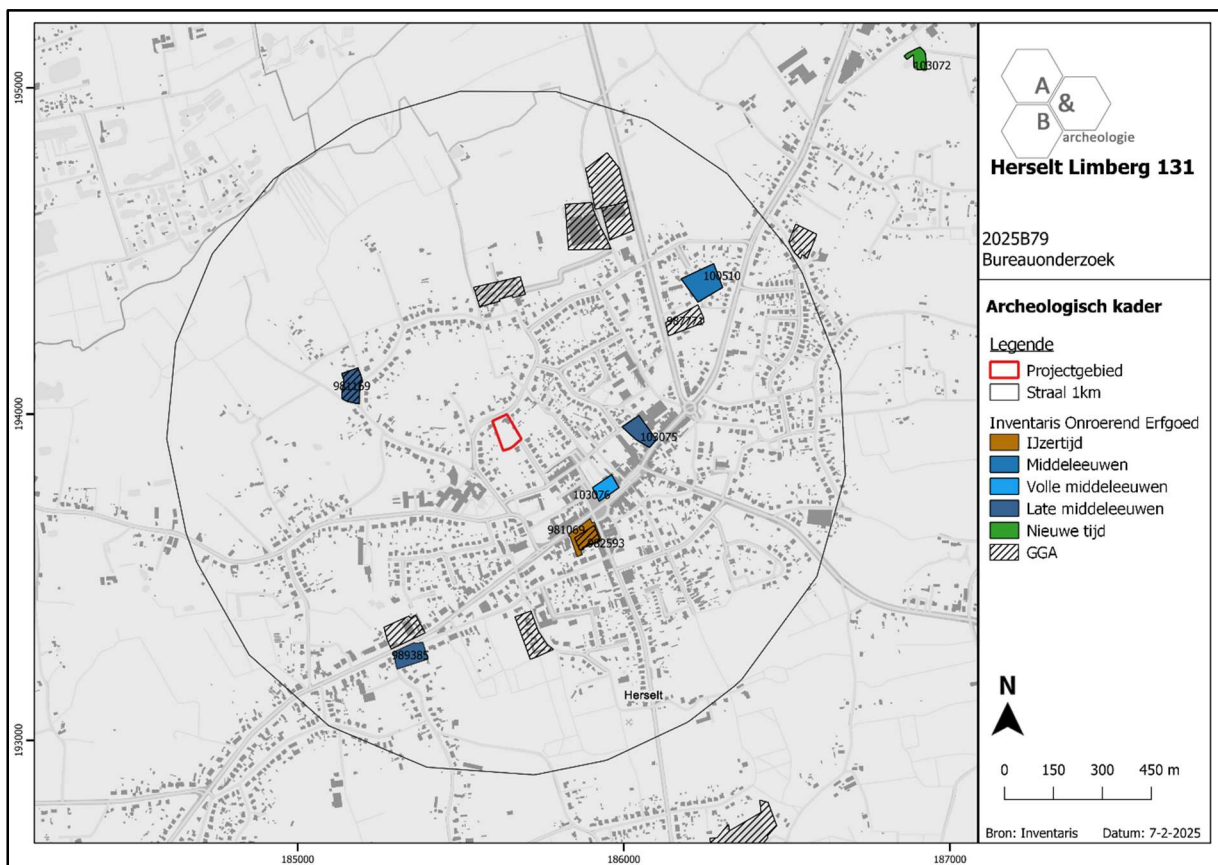

Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2024 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het plangebied slechts enkele archeologische sites aangegeven. De gekende sites tonen wel aan dat de omgeving reeds bewoond werd in de metaaltijden en de middeleeuwen. De ligging van het plangebied, aan de voet van de zuidelijke flank van een verhoogde rug in het landschap, zorgt eveneens voor een verhoogd archeologisch potentieel.

De gekende archeologische waarden uit een straal van 1km rond het plangebied worden hieronder verder besproken.

Figuur 30 Projectie van de gekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied op het GRB (Agentschap Onroerend Erfgoed; geopunt.be).

Op ca. 300m ten zuidoosten wordt de Sint-Servatiuskerk aangeduid (ID 103076⁷). De kerk gaat vermoedelijk terug op een volmiddel eeuwse kapel. De oudste parochiekerk zou dateren van het einde van de 13de of het begin van de 14de eeuw. Met uitzondering van de torenbasis en het koor brandde het gebouw echter volledig af in 1559, waarna het vrij snel werd heropgebouwd.

De pastorie bevindt zich op ca. 400m ten oosten van het plangebied (ID 103075⁸). De kern ervan zou minstens opklimmen tot in 1499.

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Sint-Servatiuskerk*.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Dorp 68*.

Op het kruispunt van het Dorp met de Wolfsdonksesteenweg, gelegen op ca. 400m ten zuidoosten van het plangebied, werd in 2021 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (ID 981069⁹). Hoewel het terrein deels verstoord bleek te zijn kwamen ook enkele archeologisch relevante sporen aan het licht. Zo werd een deels verstoorde grafcontext met crematieresten en 44 aardewerkfragmenten, waarvan een deel behoorde tot eenzelfde recipiënt met opstaande rand, bolle buik en platte bodem, aangetroffen. Ook werden enkele greppels aangesneden. Er werd een verder onderzoek geadviseerd. Dit onderzoek (ID 982593¹⁰) toonde aan dat de grafcontext gedateerd kan worden tussen de vroege en de midden ijzertijd. In het zuidoostelijke deel van het terrein werden daarnaast enkele paalkuilen, die mogelijk deel uitmaken van een deels bewaarde tweebeukige gebouwplattegrond, aangesneden. Op basis van ¹⁴C-datering werden de sporen in de vroege middeleeuwen geplaatst. Verspreid over het terrein werden verder enkele greppels uit de volle en late middeleeuwen en sporen van beddenbouw geattesteerd.

Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Limberg, op ca. 500m ten noordwesten van het plangebied, werden in 2020 vier circulaire houtskoolmeilers uit de late middeleeuwen aangesneden (ID 981169¹¹). Daarnaast werden een 16de-17de-eeuwse greppel en enkele sporen van de 18de-19de-eeuwse hoeve geregistreerd. Ook werden aardewerkfragmenten uit verschillende periodes teruggevonden. Metaaldetectie bracht diverse voorwerpen, waaronder munten, musketkogels, een verzilverde knoop, een kanonskogel enz. aan het licht.

Ter hoogte van de Herentalsesteenweg 15 werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2023 enkel verstoringen en sporen van recente landbouwactiviteit gedocumenteerd (ID 987771¹²).

Een proefsleuvenonderzoek aan de Aarschotsesteenweg, gelegen op ca. 750m ten zuidwesten van het plangebied, bracht in het noordoostelijke deel van het terrein een mogelijke structuur uit de metaaltijden tot (volle) middeleeuwen aan het licht (ID 989385¹³). Ook werden een waterput en enkele erfgreppels, die wellicht dateren tussen de late middeleeuwen en de nieuwe tijd, aangesneden in het zuidwestelijke deel van het terrein. Er werd een verdere opgraving geadviseerd, maar de resultaten hiervan zijn nog niet opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed.

Tot slot wordt op ca. 750m ten noordoosten van het plangebied een vondstlocatie van middeleeuws aardewerk gekarteerd (ID 100510¹⁴).

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Herselt Dorp – Wolfsdonksesteenweg*.

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Wolfsdonksesteenweg 1*.

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Limberg*.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Herentalsesteenweg 15*.

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Aarschotsesteenweg & Demer*.

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Denstraat 1*.

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op basis van de cartografische en luchtfotografische bronnen kan gesteld worden dat het plangebied in de 18de, 19de en vroeg 20ste eeuw gelegen was in een landelijke omgeving meteen ten noordwesten van de dorpskern van Herselt. Het terrein was gedurende deze periode volledig onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. De huidige bebouwing gaat terug tot op het einde van de 20ste eeuw. In het begin van de 21ste eeuw werd de bestaande garage gebouwd en waren in het zuidelijke deel van het plangebied een vijver en bijgebouw aanwezig. Deze laatste twee zijn echter opnieuw verdwenen. Het grootste deel van het plangebied bleef aldus onbebouwd gedurende de laatste eeuwen. Eventuele archeologische sporen zouden dan ook gunstig bewaard kunnen zijn.

- Herselt wordt omgeven door enkele valleien, waarvan de vallei van de Grote Nete in het noorden de voornaamste is. Ten zuiden van deze vallei strekken zich enkele heuvels uit die deel uitmaken van een heuvelkam die tussen Diest en Aarschot loopt en de grens vormt van de provincie Antwerpen met de provincie Vlaams-Brabant. De hoogste top te Herselt bevindt zich ter hoogte van de zogenaamde Suikerberg, op ca. +44,5m TAW. Ook de Limberg, met een maximale hoogte van ca. +25,5m TAW, behoort tot de heuvelrug. Het plangebied bevindt zich aan de zuidoostelijke voet van de Limberg. Het maaiveldniveau van het terrein daalt van ook van noordwest (ca. +21,7m TAW) naar zuidoost (ca. +17,5m TAW). Op het detail van het digitaal hoogtemodel is de bestaande bebouwing nadrukkelijk aanwezig als een hoger gelegen deel in het landschap (ca. +22,5m TAW). Langs de zuidelijke grens van het terrein kan daarnaast een gracht onderscheiden worden (ca. +17,1m TAW). Nog in het zuidelijke deel van het plangebied situeert zich een oude vijver die op heden gedempt is (ca. +17,3m TAW). De dichtstbijzijnde waterlopen zijn de Dieperstraatsloop, die ontspringt op ca. 800m ten zuidwesten van het plangebied, en de Asbroekloop, op ca. 900m ten noorden van het plangebied. Beide monden uit in de Steenkensbeek. Bodemkundig kunnen matig natte zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont en klei-zand op geringe diepte (<75cm) waarbij de materialen een geel- of groenachtige kleur vertonen in de diepte, verwacht worden.

- Op archeologisch vlak zijn in de omgeving van het plangebied slechts enkele archeologische sites gekend. De sites tonen wel aan dat de omgeving reeds bewoond werd in de metaaltijden en de middeleeuwen. De ligging van het plangebied, aan de voet van de zuidelijke flank van een verhoogde rug in het landschap, zorgt eveneens voor een verhoogd archeologisch potentieel.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De initiatiefnemer wenst het terrein te verkavelen in 8 loten. De bestaande bebouwing blijft hierbij behouden (lot 1, ca. 1.781m²); dit lot wordt uitgesloten van de bebouwing. Wel worden de aanplantingen in het noordwestelijke deel van het plangebied verwijderd. Langs heen de Limberg wordt op deze locatie vervolgens een tweede open bebouwing voorzien (lot 2, ca. 681m²). In het zuidelijke deel van het plangebied worden daarnaast nog vier bouwloten voor open en halfopen bebouwing gepland (loten 3 t.e.m. 6, ca. 550m² à 708m²). Ten zuiden wordt een nieuwe wegenis aangelegd (lot 8), waarbinnen in het noordwestelijke deel een elektriciteitscabine geplaatst wordt (lot 7, 37m²). Tussen de woningen en de wegenis, die zal aansluiten op de Kerkstraat, worden wadi's aangelegd. Met uitzondering van het te behouden lot (ca. 1.781m²) zullen er aldus grootschalige bodemingrepen plaatsvinden op het terrein. Gezien het een verkavelingsdossier betreft dient uitgegaan te worden van een integrale verstoring ter hoogte van de overige loten.

Het plangebied kent een verhoogde archeologische verwachting, zowel voor steentijd artefactensites als voor sites met grondsporen. Op basis van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet met 100% zekerheid aangetoond worden. De geplande werken zijn van dien aard dat eventueel archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de omgeving rond Herselt waarvan archeologisch nog niet veel gekend is. Het verder vooronderzoek dient uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject, na het verwijderen van de begroeiing en het verkrijgen van de omgevingsvergunning.

Bij de afweging voor het verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om een uitspraak te kunnen doen over de geschikte onderzoeksmethodes. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of weinig impact in de bodem. Deze onderzoekstechnieken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient verder overgegaan te worden tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient eerst getracht te worden deze in situ te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is het noodzakelijk om een landschappelijk booronderzoek uit te voeren op het terrein om het potentieel op in situ bewaarde steentijd artefactensites na te gaan. Het plangebied kent immers een gunstige landschappelijke ligging, aan de voet van de zuidelijke flank van een hogere rug. Op de bodemkaart worden daarnaast mogelijke podzolgronden aangegeven binnen het terrein. Het landschappelijk booronderzoek kan ook inzicht bieden in de bodemopbouw, de verstoringsgraad en de diepte van het archeologisch niveau. Het voorstel voor het landschappelijk bodemonderzoek, door middel van boringen, wordt in het programma van maatregelen verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmeting, grondradar etc.

In dit geval is het niet zinvol een geofysisch onderzoek uit te voeren. Deze onderzoeksmethode kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak om de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten, na te gaan. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is het niet zinvol een veldkartering en metaaldetectie uit te voeren. Wel dient bij het proefsleuvenonderzoek (cf. infra) een metaaldetector ingezet te worden ter controle van de sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bijvoorbeeld in situ steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing indien uit het landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat er binnen het plangebied mogelijk in situ bewaarde steentijd artefactensites kunnen voorkomen. De strategie en methodiek voor het verkennend en waarderend booronderzoek is afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van het terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing indien uit het landschappelijk en archeologisch booronderzoek blijkt dat er binnen het plangebied mogelijk in situ bewaarde steentijd artefactensites voorkomen. De strategie en methodiek voor het verkennend en waarderend booronderzoek is afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk en archeologisch booronderzoek.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van het terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van het terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Dit onderzoek kan volgen na de afronding van het landschappelijk booronderzoek (en eventueel archeologisch booronderzoek/proefputtenonderzoek). Het sleuvenplan, de richtlijnen en de onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied is afgebeeld, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op deze kaart wordt het plangebied weergegeven in de landelijke omgeving meteen ten noordwesten van het centrum van Herselt. De straat Limberg is reeds te onderscheiden ten noorden van het plangebied. Het plangebied is in deze periode onbebouwd en wordt volledig gesitueerd binnen landbouwgrond. Ook op de 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse kaarten wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het terrein. De orthofoto uit 1971 geeft aan dat het plangebied in deze periode nog steeds in gebruik is als landbouwgrond. Wel komen meteen ten noorden en ten westen reeds bebouwde percelen voor. Tegen 1979-1990 verschijnt de huidige bebouwing in het noordoostelijke deel van het plangebied. Tegen het begin van de 21ste eeuw lijkt het gebied ten westen van de bebouwing ingericht te zijn als tuin. Ten zuidoosten van de bebouwing werd tegen deze tijd een garage gebouwd. In het zuidelijke deel van het terrein zijn daarnaast een klein bijgebouw en een vijver aanwezig. Tegen 2018 lijkt de vijver opnieuw gedempt te zijn. Ook het bijgebouw is tegen deze periode verdwenen. Sindsdien lijken geen bodemingrepen meer plaatsgevonden te hebben binnen de grenzen van het plangebied.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Ter hoogte van de bestaande bebouwing is de bodem mogelijk reeds geroerd. Hier zullen echter geen bijkomende bodemverstoringen plaatsvinden in het kader van de nieuwe verkaveling. Het plangebied bleef verder grotendeels onbebouwd sinds de 18de eeuw waardoor eventuele archeologische sites wellicht gunstig bewaard zijn.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De initiatiefnemer wenst het terrein te verkavelen in 8 loten. De bestaande bebouwing blijft hierbij behouden (lot 1, ca. 1.781m²); dit lot wordt uitgesloten van de bebouwing. Wel worden de aanplantingen in het noordwestelijke deel van het plangebied verwijderd. Langs heen de Limberg wordt op deze locatie vervolgens een tweede open bebouwing voorzien (lot 2, ca. 681m²). In het zuidelijke deel van het plangebied worden daarnaast nog vier bouwloten voor open en halfopen bebouwing gepland (loten 3 t.e.m. 6, ca. 550m² à 708m²). Ten zuiden wordt een nieuwe wegenis aangelegd (lot 8), waarbinnen in het noordwestelijke deel een elektriciteitscabine geplaatst wordt (lot 7, 37m²). Tussen de woningen en de wegenis, die zal aansluiten op de Kerkstraat, worden wadi's aangelegd. Met uitzondering van het te behouden lot (ca. 1.781m²) zullen er aldus grootschalige bodemingrepen plaatsvinden op het terrein. Gezien het een verkavelingsdossier betreft dient uitgegaan te worden van een integrale verstoring ter hoogte van de overige loten.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Op basis van het bureauonderzoek alleen kan niet met zekerheid worden vastgesteld of er al dan niet een archeologische site aanwezig is binnen de grenzen van het plangebied. De kans op het aantreffen van een of meerdere archeologische site(s) is echter niet onbestaande. Deze verwachting geldt zowel voor in situ bewaarde steentijd artefactensites als voor sites met grondsporen.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren waarbij verspreid over het plangebied een aantal boringen uitgevoerd worden. Indien uit de landschappelijke boringen blijkt dat er archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel van of over het volledige terrein, dan dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder 'verder vooronderzoek met ingreep in de bodem' en bestaat uit boringen, geplaatst volgens een boorpuntenraster met parallelle raaien die 10m uit elkaar liggen en waarbij de boorpunten op de raai 12m uit elkaar liggen. De keuze voor het boorgrid is gebaseerd op de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd en gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van silexartefacten en andere indicatoren voor menselijke aanwezigheid. Op de locatie waar er in situ steentijdartefacten worden aangetroffen, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door

middel van een waarderend archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan meteen overgegaan worden naar een opgraving.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek en kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten van dit onderzoek negatief zijn (= geen potentieel voor steentijd). Indien er bij de landschappelijke boringen wordt vastgesteld dat het archeologisch niveau op bepaalde delen van het plangebied verstoord is, dan dienen in deze delen geen proefsleuven meer aangelegd te worden. Bij het proefsleuvenonderzoek worden parallelle proefsleuven aangelegd om het archeologisch potentieel voor sites met grondsporen in kaart te brengen: Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het van belang om de verstoringsgraad in kaart te brengen: Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afluitend dienen alle gegevens samen beschouwd te worden om een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of een verder onderzoek in de vorm van een opgraving noodzakelijk is over een deel van of over het volledige terrein, of kan overgegaan worden tot een vrijgave van het terrein bij de afwezigheid van archeologische sporen.

De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Limberg 131 te Herselt (provincie Antwerpen), waarbij de oppervlakte van de betrokken percelen groter is dan 3000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 5.567m² groot en situeert zich ten zuiden van de Limberg en ten noordwesten van de Kerkstraat. De woning en een achterliggend bijgebouw ter hoogte van de Limberg 131 behoren samen met de omliggende verhardingen tot het plangebied. Het overige deel van het terrein is onbebouwd en begroeid met gras.

Op basis van de cartografische en luchtfotografische bronnen kan gesteld worden dat het plangebied in de 18de, 19de en vroeg 20ste eeuw gelegen was in een landelijke omgeving meteen ten noordwesten van de dorpskern van Herselt. Het terrein was gedurende deze periode volledig onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. De huidige bebouwing gaat terug tot op het einde van de 20ste eeuw. In het begin van de 21ste eeuw werd de bestaande garage gebouwd en waren in het zuidelijke deel van het plangebied een vijver en bijgebouw aanwezig. Deze laatste twee zijn echter opnieuw verdwenen. Het grootste deel van het plangebied bleef aldus onbebouwd gedurende de laatste eeuwen. Eventuele archeologische sporen zouden dan ook gunstig bewaard kunnen zijn.

Herselt wordt omgeven door enkele valleien, waarvan de vallei van de Grote Nete in het noorden de voornaamste is. Ten zuiden van deze vallei strekken zich enkele heuvels uit die deel uitmaken van een heuvelkam die tussen Diest en Aarschot loopt en de grens vormt van de provincie Antwerpen met de provincie Vlaams-Brabant. De hoogste top te Herselt bevindt zich ter hoogte van de zogenaamde Suikerberg, op ca. +44,5m TAW. Ook de Limberg, met een maximale hoogte van ca. +25,5m TAW, behoort tot de heuvelrug. Het plangebied bevindt zich aan de zuidoostelijke voet van de Limberg. Het maaiveldniveau van het terrein daalt van ook van noordwest (ca. +21,7m TAW) naar zuidoost (ca. +17,5m TAW). Op het detail van het digitaal hoogtemodel is de bestaande bebouwing nadrukkelijk aanwezig als een hoger gelegen deel in het landschap (ca. +22,5m TAW). Langs de zuidelijke grens van het terrein kan daarnaast een gracht onderscheiden worden (ca. +17,1m TAW). Nog in het zuidelijke deel van het plangebied situeert zich een oude vijver die op heden gedempt is (ca. +17,3m TAW). De dichtstbijzijnde waterlopen zijn de Dieperstraatseloop, die ontspringt op ca. 800m ten zuidwesten van het plangebied, en de Asbroekloop, op ca. 900m ten noorden van het plangebied. Beide monden uit in de Steenkensbeek. Bodemkundig kunnen matig natte zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont en klei-zand op geringe diepte (<75cm) waarbij de materialen een geel- of groenachtige kleur vertonen in de diepte, verwacht worden.

Op archeologisch vlak zijn in de omgeving van het plangebied slechts enkele archeologische sites gekend. De sites tonen wel aan dat de omgeving reeds bewoond werd in de metaaltijden en de middeleeuwen. De ligging van het plangebied, aan de voet van de zuidelijke flank van een verhoogde rug in het landschap, zorgt eveneens voor een verhoogd archeologisch potentieel.

De initiatiefnemer wenst het terrein te verkavelen in 8 loten. De bestaande bebouwing blijft hierbij behouden (lot 1, ca. 1.781m²); dit lot wordt uitgesloten van de bebouwing. Wel worden de aanplantingen in het noordwestelijke deel van het plangebied verwijderd. Langs heen de Limberg wordt op deze locatie vervolgens een tweede open bebouwing voorzien (lot 2, ca. 681m²). In het zuidelijke deel van het plangebied worden daarnaast nog vier bouwloten voor open en halfopen bebouwing gepland (loten 3 t.e.m. 6, ca. 550m² à 708m²). Ten zuiden wordt een nieuwe wegenis aangelegd (lot 8), waarbinnen in het noordwestelijke deel een elektriciteitscabine geplaatst wordt (lot 7, 37m²). Tussen de woningen en de wegenis, die zal aansluiten op de Kerkstraat, worden wadi's aangelegd. Met uitzondering van het te behouden lot (ca. 1.781m²) zullen er aldus grootschalige bodemingrepen plaatsvinden op het terrein. Gezien het een verkavelingsdossier betreft dient uitgegaan te worden van een integrale verstoring ter hoogte van de overige loten.

Het plangebied kent een verhoogde archeologische verwachting, zowel voor steentijd artefactensites als voor sites met grondsporen. Op basis van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet met 100% zekerheid aangetoond worden. De geplande werken zijn van dien aard dat eventueel archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de omgeving rond Herselt waarvan archeologisch nog niet veel gekend is. Het verder vooronderzoek dient uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject, na het verwijderen van de begroeiing en het verkrijgen van de omgevingsvergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat enerzijds uit een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of proefputtenonderzoek in functie van steentijd artefactensites) en anderzijds uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Aarschotsesteenweg & Demer*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/989385>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Denstraat I*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/100510>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Dorp 68*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/103075>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Herentalsesteenweg 15*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/987771>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Herselt Dorp - Wolfsdonksesteenweg*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/981069>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Herselt*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14094>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Limberg*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/981169>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Sint-Servatiuskerk*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/103076>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2025, *Wolfsdonksesteenweg 1*, geraadpleegd op 10 februari 2025 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/982593>.
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.com/maps>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op een recente luchtfoto (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Uitsnede uit het plan van de bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).....	8
Figuur 3 Zicht op de bebouwing in het noordoostelijke deel van het plangebied (bron: https://www.google.com/maps).	8
Figuur 4 Zicht op het noordwestelijke deel van het plangebied vanop de Limberg (bron: https://www.google.com/maps).	9
Figuur 5 Zicht op het zuidelijke deel van het plangebied vanop de Kerkstraat (bron: https://www.google.com/maps).	9
Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan, geprojecteerd op het kadaster (bron: initiatiefnemer; geopunt.be).	10
Figuur 7 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	11
Figuur 8 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 9 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	13
Figuur 10 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).	13
Figuur 11 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	14
Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).....	15
Figuur 13 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	15
Figuur 14 Zicht op de potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	16
Figuur 15 Zicht op de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).	17
Figuur 16 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 17 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 18 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart: type 1 (bron: geopunt.be).	19
Figuur 19 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	22
Figuur 20 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1865 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1929-1930 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	26
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2024 (bron: geopunt.be).....	27

Figuur 30 Projectie van de gekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied op het GRB (Agentschap Onroerend Erfgoed; geopunt.be).....	28
--	----